דער אידישער קאנגרעס א לעבנס־נויטווענדיקייט ביים איצטיקן מאמענט

פון דר. ה. ראזמארין וויצע־פארזיצער פון אידישער "קאלא"

איך פערזענלאך האלט דאס גארניט פאר א ריינעם געווינלאכן צופאל דער לאזונג וועגן אן אלוועלטלאכן אידישן קאנגרעס, וואס איז פון פארשיידענע זייטן לעצטנס צום אויסדרוק געקומען און וועלכער האט געפונען אזא שטארקן אפקלאנג ביי די ברייטע שיכטן פון דער אידישער באפעלקערונג אויף גאר דער וועלט. פריער פאר אלץ האט צו דעם לאזונג געבראכט די פארצווייפלטע לאגע פון די אידן אין אייראפע און בעיקר טאקע — אין מזרח אייראפע. עס האט שוין אויסגעקלאפט די צוועלפטע שעה פאר דעם אידישן קאנגרעס. און מען טאר אים שוין מער ניט באנוצן אלס דיסקוסיע מאטעריאל — נאר טאקע גלייך זיך נעמען צו דער ארבעט און וואס שנעלער אים פארוואנדלען אין א פאקט, אין ווירקלאכקייט.

איך וויל באלד, ביים אנהויב אונטערשטרייכן און אויפקלערן די אלע וואס האבן דעם לאזונג דערוועקט אדער אונטערגעהאלטן — זיי זאלן זיך אפגעבן א דין וחשבון פון דער פאראנטווארטלאכקייט, וואס זיי האבן אויף זיך גענומען שוין מיט'ן עצם קומען צו די אידישע פארצווייפלטע מאסן אין מזרח אייראפע מיט'ן לאזונג. דער ברייטער אפקלאנג וואס דער לאזונג האט געפונען ביי די מאסן — איז אונז אלע מתחייב צו רעאלע מעשים אויף דעם געביט, און טאקע וואס שנעלערע מעשים.

און נאך זאל אונטערגעשטראכן ווערן: איך האלט, אז עס וואלט ממש געוועזן א פארברעכן אין דער צייט צו קומען מיט דער לאזונג — און אים אין א שטיק ווירקלאכקייט גיט פאר־ [illegible] פאראנטווארטלאכן דין־וחשבון, וואלט מען געקענט קומען צו אן איינהייטלאכע שפראך און צו א קעגנזייטיקער פארשטענדיקונג און איינמאל פאר אלעמאל מאכן א סוף צו דער פארשווענדערישער און פשוט פארברעכערישער כחות צעשפליטערונג אין דער אידישער באפעלקערונג. עס וואלטן פארשטענדלאך געבליבן גרופן, הויפטזאכלאך פונ'ם לינקן לאגער, פון דרויסן פון דער אידישער איינהייט, אבער די גרופן זיינען אויך היינט צו טאג נאט פון דער גרעסערער באדייטונג און זייער באדייטונג וואלט דעגראדירט געווארן ביז צו דער קלענסטער שטופע, ווען עס וואלט צושטאנד געקומען אט די גרויסע און אזוי נגוואונשענע איינהייטס באוועגונג.

עס וואלט, גלויב איך, ביי געוויסע אנשטריינגונגען און באמיאונגען געלונגען צו שאפן אט די געוואונשענע פאראייניקטע אינסטאנץ, וועמעס אויפגאבע וואלט געווען צו פארטיידיקן די פאליטישע, נאציאנאלע און ווירטשאפטלאכע רעכט פון די אידן אויף גאר דער וועלט. פון דער אינסטאנץ וואלטן זיך אויך אויסגעבילדעט די באזונדערע פאראייניקטע אינסטאנצן פאר די באטרעפנדיקע לענדער. וואס וואלט געוועזן פון אומבאדייטנד גרויסער חשיבות און אין פיל לענדער פארגרינגערט דעם קאמף פאר די אידישע רעכט און אפשר אויך געבראכט דערצו, אז דער קאמף זאל ענדלאך ברייגגען צו געוויסע, ממשות'דיקע פאלגן.

איך וועל נעמען אלס ביישפיל דאס לאנד אין וועלכן עס קומט מיר שוין אויס פון יארן צו פירן דעם קאמף פאר די רעכט פון דער ארטיקער אידישער באפעלקערונג — פוילן. איך ווייס ניט צי ביי אנדערע באדינגונגען אין לאנד וואלט פיל ממשות'דיקעס געקאנט אויפטאן אן איינהייטלאכע און פאראייניקטע אידישע רעפרעזענטאנץ. סוף כל סוף דאס, וואס מען פלעגט אונז פון געוויסע פוילישע מלוכה־קרייזן ענטפערן: "ווי קענען מיר אייך אנטקעגן קומען, אז איר, אידן, זייט אליין ביי זיך ניט איינשטימיק אין דעם ענין" — איז ניט מער געווען ווי א דיפלאמאטישער אויסרייד. מיר ווייסן גאנץ גוט, אז ווען מיר וואלטן אפילו יא געווען איינשטימיק — וואלטן אט די מלוכה קרייזן אויך ניט אנטקעגן געקומען אונזערע גערעכטע פאדערונגען. און אלס בעסטער באווייז קאן דאך דינען טאקע דער פאקט, וואס אפילו אין ענינים, וואס מיר אלע אן אויסנאם זיינען געווען פאראייניקטע, איז מען אונז אויך ניט אנטקעגן געקומען. אבער לגבי די היינטיקע מלוכה קרייזן דאקעגן, וויל איך גלויבן, וואלט די לאגע געווען אנדערש, ווען מיר טרעטן פאר זיי ארויס איינהייטלאך, געאייניקט. און אפשר טאקע דערפון, ווייל זיי, אט די מלוכה־קרייזן גיבן זיך אפ א קלארן דין־וחשבון אז ביי אן איינהייטלאכער שטעלונג וואלטן זיי געמוזט אנטקעגן קומען פיל פון אונזערע פאדערונגען זיינען געקומען די באמיאונגען פון געוויסע פערזאנען פון די קרייזן אריינצוברייגגען א צעשפליטערונג און רייבונגען אין די אידישע רייען.

איך שטעל מיך בלויז אפ אויף די עטלאכע קליינע אויפגאבן, ווייל זיי וואלט דאך דער קאנגרעס גאנץ גרינג געקענט דערפילן, ווייל זיי זיינען ניט אפהייגגיק אין קיין שום אויסערלאכע פאקטארן און מניעות — זיי ווענדן זיך בלויז אין אונז און אין אונזער גוטן ווילן. אבער זיי דערשעפן נאך ווייט ניט די אויפגאבן און צילן פונ'ם קאנגרעס, וועלכע עס איז ביים איצטיקן מאמענט שווער צו באגרעניצן. עס קען זיין, אז אויפ'ן קאנגרעס גופא זאל ארויפשווימען נייע אויפגאבן און צילן פון כלל ניט קלענער און צווייטיקער באדייטונג.

פון די קאנגרעס פראבלעמען, וואס זיך קענען שוין איצט אנרופן, דארפן אך דערמאנט ווערן: דאס פראבלעם פון ארץ־ישראל אויפבוי, צו וועלכן עס שטרעבט דאס גאנצע אידישע פאלק אן אונטערשייד, און ווי באלד עס זיינען צווישן אונז דא געוויסע קרייזן, וועלכע זיינען ניט אידעאיש פארבונדן מיט דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל, קאנען דאך זיי זיין — און אין א געוויסער מאס זיינען זיי שוין — פארבונדן ריין עקאנאמיש מיט דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל, וואס איז שוין היינט צו טאג כמעט דאס איינציקע עמיגראציע לאנד פאר די ברייטסטע שיכטן פון דער אידישער באפעלקערונג; און אויך דער פלאן ווי אזוי צו הילף קומען די פארצווייפלטע און ניט־ליידנדיקע אידישע מאסן אין מזרח אייראפע, וועלכע זיינען געפאלן אלס קרבן פונ'ם שווערן עקאנאמישן קריזיס. און פון ניט קלענערער וויכטיקייט איז דאס פראבלעם פון אויסקעמפן א רעפרעזענטאנט פארן אידישן פאלק ביי דער פעלקער־ליגע. עס זיינען געוועזן צייטן, ווען מען האט וועגן דעם ביי אונז גאנץ ערנסט געטראכט, און אפילו געמאכט געוויסע באציאונגען דאס צו רעאליזירן. צוליב די צייטווייליקע מיסדערפאלגן אויף דעם געביט — אין דער ענין אנשוויגן געווארן. דער ענין איז פון אזא גרויסער וויכטיקייט, אז מען דארף פון אים ניט רעזיגנירן אפילו דאן ווען מיר זאלן זיך באגעגענען מיט נייע מיסדערפאלגן אויף דעם געביט. דאס וואלט געקאנט א לחלוטין אנדערע ווענדונג געבן אונזערע קאמפן און שטרעבונגען.

פאר יעדן איז אלזא קלאר, אז ביי די קלענסטע פאלגן אפילו, איז דער אלוועלטלאכער אידישער קאנגרעס פון אומגעהייער גרויס וויכטיקייט. אבער נאך איינס דארף גענומען ווערן אין אכט: **אז איצט איז שוין די לעצטע שעה צו רעאליזירן דעם פלאן**, וועלכער איז, ליידער, בסדר אפגעשלעפט געווארן. דאס דארפן מיר אלע געדיינקען און גלייך צוטרעטן צו ענערגישע מעשים, כדי צו פארזיכערן דעם ווי אמשנעלסטן צונויפקום פונ'ם לאנג־דערווארטעטן און חשיבות־פולן אלוועלטלאכן קאנגרעס פונ'ם אידנטום!

("איטא").

אין אידישן וועלטל

פון מ. קארפ

צען מיליאן שטימען זיינען אפגעגעבן געווארן אין פרייסן אלס פראטעסט קעגן דער דארטיקער דעמאקראטישער רעגירונג. אונטער די מיליאנען פון די אומצופרידענע געפינען זיך מאנארכיסטן אדער נאציאנאל־סאציאליסטן וועמענס ערשטער "אני מאמין" איז, אום'רחמנות'דיקער קאמף קעגן אידן.

די נאציאנאל־סאציאליסטן אין די דייטשע לענדער האבן געקאנט פארפירן מיליאנען מענשן מיט זייער לאזונג "קאמף קעגן קאפיטאליזם און אידן". זיי, די אלע פאשיסטן, וואס באקעמפן אזוי דעם מארקסיזם, האלטן שטארק פון דער תורה פון הייליקן צדיק, רבי קארל מארקס ז"ל. לויט דער תורה איז דער יסוד פון אלע יסודות און די סיבה פון אלע סיבות — דער מאגן. ארום דער "זון" דרייען זיך אלע אנדערע חושים און מחשבות פון דעם מענשן און ווערן פון איר באווירקט און באאיינפלוסט... ס'איז אן אלט פאלקסווערטל פאראן אין דער דייטשער שפראך וואס דריקט אוים דעם זעלבן געדאנק: "די ליבע דעם מאננעס ליגט אין מאגן".

ליידער איז די עקאנאמישע לאגע פון די אידן אין די דייטשע לענדער צוגעפאסט צו דעם, אז די פאשיסטן זאלן דאס אויסנוצן פאר זייערע צילן. צען דעם מצב פאר זייער דעמאגאגיע. אין עסטרייך, דייטשלאנד, עלזאס־לאטרינגען, בעמען, שלעזיען, ווערן א. א. וו. באלאנגען כמעט אלע דעפארטמענט,—מיילארדער—קענער, פריוואטסע בענק,—אומעטום שפילט דער איד משומדים. דאס מיינט ניט, אז אלע דייטשע אידן זיינען רייך, נאר דאס ביסל אידישע קאפיטאל האט אריינגעכאפט אין אירע הענט דוקא דעם צווייג פון פאלקס־ווירטשאפט, אינדוסטריע, פאבריקאציע, גרויס גרונד־באזיץ, גרויס־בענק, — אומעטום שפילט דער איד אן אומבאדייטנדע ראל, אנדערע, גאר גרויסע אינדוסטריעס, זיינען גאנצלאך אידנריין.

דער פשוט'ער מענש קומט זעלטן אין בארירונג מיט די פאבריקן, גרויסע פאמעשטשיקעס און זייער עשירות ווארפט זיך ניט אין די אויגן. דאגעגן זיינען גראד די דעפארטמענטס און טשיינסטארס דער פלאץ וועלכן יעדער מאן און פרוי מוז באגעגענען אויף שריט און טריט. וויבאלד די ערשטע באלאנגען אלע צום אידן איז ביי דעם פשוט'ן מענשן אפגעמאכט אין געדאנק אז זיין גאנצע ארבעט און הארעוואניע פאלט אריין אין אידישע הענט. ער גיט זיך ניט אפ קיין דין וחשבון אז חוץ דעם ריטיילער וואס לעבט פון פראפיט איז נאך פאראן דער פאבריקאנט און האלסיילער וואס פארשלינגט דעם גרעסטן טייל פון דעם רווח.

מילא דער ארבעטער און אנגעשטעלטער וועמעס אינטערעסן ווערן ניט אום דירעקט אנגעגריפן, קאנען ניט טראגן קיין גרויסן האס קעגן די דעפארטמענטסטארס. פאראן אבער נאך א קלאס, וועמענס אינטערעסן און עקזיסטענץ ווערן פשוט רואינירט פון יענע גרויסע סוחרים. דאס איז דער קלאס פון קליינעם סוחר, דער מיטלשטאנד וואס איז 95% ריין קריסטלאך, פונקט ווי די העכט און וואסער שלינגען איין די קלענערע פיש, אזוי פארצוקן און פארניכטן די דעפארטמענטהייזער און טשיינסטארס דעם קליינעם סוחר. די אלע סוחרים מיט זייערע אנהענגער זעען אין דעם גרויסן הענט, וואס איז צופעליק א איד, אדער א משומד, זייער דם שונא, וואס באדראעט זייער עקזיסטענץ. קומען דעמאגאגן און אנטוויקלען א פלאן צו דעצענטראליזירן אדער גאר קאנפיסקירן די פארמעגנס נאר פון יענע גרויסע סטארס חלילה ניט דאס פארמעגן פון א פאבריקאנט און רופן זיך נאציאנאל־סאציאליסטן. קיין וואונדער וואס דער מיטלקלאס פאלגט בלינדערהייט און ארגאניזירט זיך צו באזייטיקן זיינע מעכטיקע קאנקורענטן און באשיצן דעם אייגענעם מאגן...

די ארגאניזירטע ארבעטערשאפט וויל אבער פון אזא סאציאליזם, — א קאמף קעגן אידישע דעפארטמענט־הייזער — ניט וויסן, און אומדירעקט ווערן זיי באשיצער פון די דייטשע אידן. און שטארק איז דארט די מאכט פון דער ארבעטערשאפט וויבאלד דער גאנצער מיטלשטאנד און די קאמוניסטען צוזאמען האבן ניט געקאנט צוזאמענשלעפן א מאיאריטעט קעגן דער דעמאקראטיע.

די קאמוניסטן באשולדיקן די סאציאל־דעמאקראטן אין דייטשלאנד, אז ניט צוליב דער ליבע צו דער דעמאקראטיע פארטיידיקן זיי די רעפובליק, נאר צוליב דעם מאגן... די אלע רעגירונגס שטעלן פון דער צענטראלער און מוניציפאלער מאכט זיינען באזעצט פון א גוואלדיקער צאל סאציאליסטן. די אלע רעגירונגס אנגעשטעלטע זיינען דאס די הייסע פאטריאטן פון דער דעמאקראטיע. ס'קאן זיין אז אין דער באשולדיקונג ליגט א שטיק אמת. אבער אין תוך גענומען איז דאס ניט קיין גרויסער חטא. הלוואי זאל דער פראצעס אזוי ווייטער אנהאלטן אין די אלע רעגירונגס אנשטאלטן—איינשליסנדיק די פאליציי און מיליטער — זאלן ווערן הונדערט־פראצענטיק סאציאליסטיש, דאן וועט מער ניט נויטיק זיין קיין סאציאלע רעוואלוציע דורך וואפן, נאר פון דעקרעטן...

ווי שטארק די מאכט איז פון א באאמטענטום באוויזט אונז אן אנדער ווינקל פון דער אידישער וועלט, ארץ־ישראל. די צענטראל־רעגירונג אין לאנדאן קאן זיך זיין קאנסערוואטיוו, ליבעראל, סאציאליסטיש, דאס באאמטענטום אין ארץ־ישראל איז פאראינטערעסירט אין דער "מאגן־פראגע" וואס קימערן זיי זיך אויב באלדווין אדער מעקדאנאלד וועט קאמפראמענטירט ווערן, וואס ארט זיי די אלע פראטעסטן פון אידישן פאלק?

זייער איינציקער וואונש איז אז דאס לאנד זאל רעגירט ווערן ווי אלע אנדערע קאלאניעס ווערן רעגירט, כדי צו פארבלייבן אין לאנד און ניט דארפן צו פאקן זייערע זאכן צוריק קיין לאנדאן און אנגעוויזן צו זיין אויף דעם "דאל" פון ארבעטסלאזן־אונטערשטיצונג.

די באאמטע אין ארץ־ישראל זיינען פון דער ערשטער צייט אן די פארביסנסטע שונאים פון די אידן. זיי שטרעבן זיי צו פארשווארצן אונזער נאמען. אין די אלע צרות מיט די אראבער האבן זיי דעם גרעסטן חלק אלס העצער און דעמאגאגן. פריידלאכע באציאונגען און ארדענונג אין לאנד איז א גרויסע שטערונג פאר זייער קאריערע.

ליידער איז די פראגע אויפן קאנגרעס ניט באהאנדלט געווארן מיט געהעריקער אויפמערקזאמקייט. דוקא דער אומפראקטישער ווייצמאן איז געווען דער ערשטער וואס האט גענומען ערנסט דעם פראבלעם. ער האט פון שטענדיק אן אויפגעוויזן אז די בעסטע כונות פון לאנדאן ווערן סאבאטירט אין ארץ־ישראל.

און דער סאבאטאזש פון די קאציקס אין ארץ־ישראל האט פאראורזאכט די היינטיקע קריטישע לאגע אין ארץ־ישראל. אפגעזען פון דער גרויסער סכנה וואס שוועבט איבער די קעפ פון גאנצן אידישן ישוב איז אזא אבנארמאלע לאגע א שווערער קלאפ פאר דער עקאנאמישער לאגע קארג דאגט פרנסה, ארבעטסלאזיקייט, מאנגל און קרעדיט א. א. וו. וואס יעדעס רייך לאנד ליידעט היינט, איז נאך צוגעקומען די פארשארפטע לאגע וועגן דער זיכערקייט פון לעבן דארט. דאס רופט זיך שטארק אפ אויף דעם גאנצן עקאנאמישן לעבן. א 'ווייסער פאגראם' פון ארבעטסלאזיקייט און סטאגנאציע פון דער געשעפטס וועלט איז פיל מאל שעדלאכער ווי געווינלאכע ראיאטן, וואס קאנען ניט לאנג אנהאלטן...

און מערקווירדיק, דאס קליינע ארץ ישראל, ארים אין קאפיטאל, ווייזט ארויס א גרעסערן אויסדויער ווי אנדערע לענדער אין אייראפע און אמעריקע. קיין שום לאנד אין דער ציוויליזירטער וועלט מאכט ניט מיט פאר גאנצע צוויי יאר א לאגע, וואו איין טייל פון דער באפעלקערונג האלט אין איין העצן און פארבארייטן זיך האלבאפן פאר א באוואפנטן אויפשטאנד קעגן א פרידלאכער טייל פון דער אנדערער באפעלקערונג.

ווי טרויעריק די לאגע אין פאלעסטינע איז היינט, קאנען מיר דאך האבן די טרייסט, אז טראץ די אלע שטערונגען און שטרויכלונגען האלט זיך דער ישוב פעסט און מוטיק, האלט אוים די פייערפראבע. זאלן איינטרעטן נארמאלע באדינגונגען אין לאנד, ווייניקסטנס אזא לאגע ווי אין אנדערע לענדער אין דער ציוויליזירטער וועלט, דאן האט דער אידישער ישוב צוזאמען מיט די אראבער די האפענונג אויף גרויסן פראגרעס אויף אלע געביטן.

גרינלאנד איז נאך עד היום פארבליבן א ניט געלייזטע רעטעניש :

פון י. מאלין

צוויי עקספעדיציעס האבן דארט ניט לאנג צוריק געפארשט און זיינען אוועק אומצופרידענע.

מיט א קורצער צייט צוריק האבן זיך צוויי עקספעדיציעס אוועקגעלאזן צו גרינלאנד מיטן צוועק צו אויספארשען גענוי די דאזיקע טעריטאריע, צו באקענען זיך וואס מער מיט די אייגנשאפטן פון דער דאזיקער גרויסער, משונה'דיקער אייז־מדבר, וועלכע איז אומבאוואוינט זייט עס האט זיך אויסגעפורעמט דער ערד קוגל. איין עקספעדיציע איז געווען א דייטשע — די צווייטע אן ענגלישע און ביידע זיינען באשטאנען פון באוואוסטע וויסנשאפטסלייט, בארימטע מעטעראלאגן, דאס הייסט, געלערנטע, וועלכע שטודירן די וועטער באדינגונגען פון דער וועלט.

גרינלאנד איז א אינזל, א טעריטאריע, וואס פארנעמט 827,275 סקווער מייל, אין אנדערע ווערטער — א מדינה וואלט מען געקאנט פון איר מאכן, ווען ניט די מורא'דיקע שטורעמווינטן און שרעקלאכע קעלטן, וואס הערשן דארט דעם גרעסטן טייל פון דעם יאר. די דאזיקע טעריטאריע געהערט צו דענעמארק, אבער ניט אכטענדיק אויף דעם ריזיקן שטח, וואס גרינלאנד פארמאגט, וואלט די בעל־הבית'טע זיינע געווען א סך מער צופרידענער צו האבן א שטיקל קאלאניע אין אזיע, אדער אפריקע, אויסטראליע אויך ניט אויסגעשלאסן, איידער אין יענע מקומות, וואו עס ליגט דער אייביקער אייז, וואו דאס פישטשען פון א זינג פויגל איז אפשר קיינמאל ניט געהערט געווארן און וואו דאס לעבן עראינערט גיכער אין דעם טויט.

מיט טויזנט יאר צוריק האט מען דארט געמאכט א פרואוו צו גרינדען א קאלאניע, פרובירן אפלעבן די דאזיקע ווייסטעניש, צו פלאנצן, זייען און באפעלקערן דעם אינזל. דער פרואוו האט זיך אבער ניט איינגעגעבן, די ניט גינסטיקע וועטער באדינגונגען האבן צעטריבן די קאלאניסטן, וועלכע זיינען זיך צעלאפן וואוהין די אויגן האבן געטראגן און פון גאנצן פלאן האט זיך אויסגעלאזט א טייך. זייט דאן האבן מענשן דארט קיינמאל ניט געוואוינט אין גרופעס, סיידן נאטור פארשער און אנדערע געלערנטע פלעגן פון צייט צו צייט באזוכן די געגנט, אבער ניט לאנג פארבליבן. די דערמאנטע צוויי עקספעדיציעס זיינען געווען די ערשטע פיליכט פאר הונדערטער יארן וואס האבן זיך אוועקגעלאזט אהין מיט דעם צוועק צו פארברענגען דארט א גאנצן ווינטער, צו פארשן, שטודירן אין דער האפענונג, אז דאס וועט ברייגגען נוצן פאר דער מענשהייט.

אין דער שפיץ פון דער דייטשער עקספעדיציע האט זיך געפונען דר. אלפרעד וועגענער; די גרופע האט זיך באזארגט מיט אלץ וואס איז נאר נויטיק און קאן צונוץ קומען פאר אזעלכע פארשונגען, דאס הייסט, אלערליי אינסטרומענטן, לופטמאשינען אריינגערעכנט. מיט די זעלבע צילן איז אויך אהין געקומען די ענגלישע עקספעדיציע, הגם די לעצטע האט געהאט אנגעצייכנט אויף איר פראגראם אויך אנדערע קעגנשטאנדן א חוץ מעטעראלאגיע. דער הויפט צוועק פון די דייטשן איז געווען צו פעסטשטעלן איינמאל פאר אלעמאל, צי איז גרינלאנד דער געבורטס פלאץ פון ציקלאנען, שטורעמס, אדער ניט. אין אנקלאנג מיט דער עקשנות פון דעם אמת'ן אויפריכטיקן געלערנטן, מפקיר צו זיין זיך פאר דער וויסנשאפט, האבן די דייטשן זיך ניט אפגעשטעלט פאר קיין זאך. געזוכט, גענישטערט, געמאכט אלערליי עקספערימענטן אומדערמידלאך. זיך אפילו אויפגעהויבן 35,000 טויזנט פיס אין דער הויך מיט עראפלאנען, אום אויסצוגעפינען ווי ווייט אין דער הויך געפינט זיך די גרעניץ פון די שטורעמווינטן, ביז וואנען דערגרייכן זיי אין דער לופט. מיט איין ווארט, אזעלכע גרינדלאכע אונטערזוכונגען און פארשונגען זיינען נאך אין גרינלאנד ניט געמאכט געווארן זייט מענשן עקזיסטירן, דאס איז א באשטימטער פאקט.

ווען די עקספעדיציע איז פארטיק געווארן מיט איר ארבעט אין דער לופטן און אויף דער ערד (כאטש די רעזולטאטן האבן ניט געקאנט אנגערופן ווערן גלענצענדע, אבער דאס איז ניט די שולד פון די געלערנטע, נאר פון דער טעריטאריע, וואס איז איינגעהילט אין געהיימעניש), האט מען באשלאסן אויסצומעסטן די גרעב פון דעם אייז, וועלכער ליגט אויסגעשפרייט אויף שטרעקעס אין די בערגיקע געגנטן. דאס איז אבער לייכט צו זאגן: אויסמעסטן די גרעב פון ריזיקע שיכטן אייז. די וויסנשאפט האט אבער פאר דעם אויך געפונען א מיטל און דאס איז דורכצופירן געקינסטלטע ערדציטערנישען. דאס ווערט געטאן אויף אזא אופן: מען לייגט אוועק אויף א געוויסן פלאץ דינאמיט און מען לאזט עס עקספלאדירן. דערביי געפינט זיך א סאיזמאגראף, וואס באריכטעט די רגע וואס די עקספלאזשיאן איז פארגעקומען, ווי אויך די צייט ווען דער אפקלאנג (עכא) פון דעם אויפרייס לאזט זיך הערן אויף דער אויבערפלאכע. אזוי ווי מען ווייסט באשטימט, אז די שנעלקייט פונם עכא דורכן אייז מאכט דורך עלף טויזנט פוס אין פארלויף פון א סעקונדע, איז שוין דאמאלט זייער לייכט פעסטצושטעלן ווי גראב, אדער ווי טיף איז דער אייז אין גרינלאנד.

און אויסגעפונען האבן די געלערנטע, אז די גרעב פון דעם אייז דארטן איז קרוב צו צען טויזנט פוס. אויף אזא גראבן שיכט אייז דארף מען שוין ניט מורא האבן צו גליטשן זיך אפילו, ווען מען ווייסט, דאס אונטער דעם אייז געפינט זיך אן אקעאן, אדער א טיפער אפגרונד. אזא גראבער אייז וועט זיך שוין קיינמאל ניט איינברעכן, און מען מוז האבן צוויי זונען, וואס זאלן אומברחמנות'דיק באקן און ברענען א היבשע צייט, ביז וואנען ער וועט צעשמעלצן ווערן. אט דאס איז גרינלאנד.

די וועטער באדינגונגען אין גרינלאנד זיינען מורא'דיק קאפריזנע, מען קאן זיך בשום אופן ניט פארלאזן אויף זיי. אט לאזט זיך די טעמפעראטור ארונטער גאר נידעריק, אט גיט זי זיך מיט אמאל א הויב און אזוי כסדר. עס איז פאראן ביי די וויסנשאפטסלייט א מיינונג, אז גרינלאנד איז א טעריטאריע, וואס שטייט ניט אויף איין פלאץ, וואס האלט זיך אין באוועגן אין דער ריכטונג פון מערב זייט. זעלבסטפארשטענדלאך, אז א לופטמאשין, אן אויטאמאביל, אן עקספרעס טרעין און אפילו א געשפאן פון א פאר אקסן באוועגן זיך א סך שנעלער ווי גרינלאנד, ווי מען האט אויסגערעכנט "פארט" דער אינזל איין אין א יאר ניט מער, ווי פינף און זעכציק פוס. ווי איר זעט, קאן מען ווייט ניט פארפארן מיט אזא יאזדא, און קיינער וואלט גרינלאנד ניט געוואלט אויסנוצן פאר א טראנספארטאציע מיטל.

פאר דער צייט וואס די עקספעדיציע האט זיך דארט געפונען, א קימא לן פון עטלאכע מאנאטן, זיינען דארטן פארגעקומען א סך שטורעמווינטן, אבער פארצייכנט האט מען נאר די גרעסטע, די מער שטארקסטע, וואס האבן זיך געטראגן הונדערט מייל א שטונדע. דאס זיינען יענע שטורעמווינטן, וואס ווען זיי טראגן זיך דורך איבער א לאנד, פאראורזאכן זיי פארוויסטונג און די גרעסטע שאדנס. אין גרינלאנד איז אבער ניטא וואס צו פארוויסטן און צו פארניכטן. די נאטור איז דארט אזוי אויך א וויסטע, ווי עס פאסט פאר א ווינקל, וואו עס זיינען ניטא קיין מענשן. און ווען א ציוויליזירטער מענש געפינט זיך אויף א ווײלע אין יענער געגנט און זעט, וואס דארט קומט פאר: ווי דער ווינט פייפט און שטורעמט און ברומט, ווי מחנות שדים וואלטן א ווינקל געטאנצט, מוז אזא איינער אויסשרייען: מה רבו מעשיך ד'... ווי גרויס די ווערק זיינען פון דער גאטהייט, וואס באשאפט גוטע פלעצער פאר מענשן און שלעכטע פאר שטורעמווינטן.

מיט די אלע זוכענישן, פארשענישן און שטודירן פון ביידע עקספעדיציעס, האבן די געלערנטע פארלאזן דעם אינזל ניט צופרידענע. ווייל ניט אלץ, וואס זיי האבן געהאפט אויסצוגעפינען, איז זיי געלונגען, טראצדעם, וואס יעדער פון די מיטגלידער, סיי די דייטשן, סיי די ענגלענדער, זיינען קיינמאל ניט מיד געווארן צו ארבעטן און יעדער פון זיי איז געווען גרייט דאס לעבן אוועקגעבן פאר די וויסנשאפטלאכע צוועקן. ווי עס צייגט זיך ארויס איז גרינלאנד א פלאץ, וואס פארמאגט אין זיך טיפע סודות, וועלכע זיינען ניט לייכט אויסצוגעפינען אזוי שנעל. אבער א היבש ביסל אינפארמאציע האבן זיי יא געקראגן און ניט קוקנדיק, וואס גרינלאנד לאזט זיך ניט שטודירן, האפן די געלערנטע מיט דער צייט בייצוקומען אלע שוועריקייטן.

—:(־:־):—

אז דו ווייסט פארוואס פרעגסטו?

א גראבער יונג וואס האט ניט געוואוסט ווי אפצוריכטן דעם סדר, האט אוועקגעשיקט זיין פרוי צו א שכן, צו זעען ווי אזוי יענער איז זיך נוהג.

העלפט גאט, אז זי קומט אן פונקט אין דער צייט ווען יענער שלאגט זיין ווייב.

— נו, ביילע וואס האסטו דארטן געזען? — האט איר דער מאן געפרעגט ווען זי איז צוריקגעקומען.

ביילע שווייגט.

— וואס שווייגסטו ווי א הערינג? איז ער שוין אין כעס געווארן, זאג וואס האסטו געזען?

ביילע ענטפערט ווייטער ניט.

איז ער איר מכבד מיט א פאר פעטש

— אז דו ווייסט אליין, — א בראך נאך דיר, האט זי געזאגט כליפענדיק, טא וואס שיקסטו מיך אויסגעפינען?

THE ISRAELITE PRESS

The only Jewish Newspaper in Western Canada.

דאס אידישע ווארט

Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday.

ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.

Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

וואו איז דא די מיספארשטענדעניש?

אויף א פארזאמלונג פון אן ענגלישער געזעלשאפט אין ווינדזאר, אנט., איז אנומלט אנגענומען געווארן א רעזאלוציע, וואס פאדערט די פארלייכטערונג פון די אימיגראציע רעגולאציעס פאר בריטישע איינוואנדערער קיין קאנאדע, און וואס זעצט אוים קעגן דעם, וואס בריטישע געבארענע אימיגראנטן קאנען לייכטער דעפארטירט ווערן פון לאנד, ווי אנדערע נאטוראליזירטע אימיגראנטן.

דער אימיגראציע דעפארטמענט האט געענטפערט אויף דער רעזאלוציע מיט א דערקלערונג, אז די גאנצע רעזאלוציע באזירט זיך אויף א מיספארשטענדעניש און אומבאקאנטשאפט מיט די הערשנדיקע קאנאדער אימיגראציע רעגולאציעס.

דער דעפארטמענט ציייגט אן, אז בריטישע אימיגראנטן ווערן נאך איצט פריי אריינגעלאזן אין לאנד, אויב נאר זיי זיינען געזונט און האבן ביי זיך א גענוגנדיקע סומע געלט. זיי זאלן ניט דארפן פאלן צו לאסט. פאר אימיגראנטן פון אנדערע לענדער זיינען אבער די טויערן פון לאנד פאקטיש געשלאסן, מיט'ן אויסנאם פון ווייבער און מינדעריאריקע קינדער פון קאנאדער איינוואוינער, און פארמערס מיט גענוג מיטלען אליין איינצוארדענען זיך. פון דער לעצטער קאטעגאריע קומט אבער אריין זייער אן אומבאדייטנדיקע צאל.

וואס איז שייך דער דעפארטאציע פראגע, פארזיכערט דער אימיגראציע דעפארטמענט, אז באמת זיינען די בריטישע איינגעוואנדערטע אין א בעסערער רעכטלאכער לאגע אין דער הינזיכט, ווי די אויסלענדישע. בעת די לעצטע קאנען נאך דעפארטירט ווערן פון לאנד נאכדעם ווי זיי האבן שוין אפגעוואוינט דא פינף יאר, פאר אזעלכע פארברעכנס ווי פארקויף פון נארקאטישע דראגס אדער פאר אגיטירן די אומווארפונג פון דער געזעצלאכער רעגירונג דורך גוואלד מעטאדן, — קאן א בריטישער אימיגראנט, וואס האט אפגעוואוינט דא אין לאנד פינף יאר צייט, מער ניט דעפארטירט ווערן פאר וועלכן ס'איז פארברעכן.

די לעצטע דערקלערונג, זעט אונז אוים, לאזט איבער די לאגע נאך ניט אויפגעקלערט. דער איינדרוק פון דער ווינדזארער ענגלישער געזעלשאפט, איז, דאכט זיך, דער אלגעמיינער איינדרוק, — און דאס איז, אז בריטישע אימיגראנטן דארפן ניט ארויסנעמען דא קיין נאטוראליזאציע פאפירן, ווייל זיי ווערן אווטאמאטיש קאנאדער בירגער נאכדעם ווי זיי וואוינען פא א קורצע צייט, אבער דערפאר איז זייער בירגערשאפט ניט פון אזא כאראקטער, אז מען זאל זיי ניט קאנען דעפארטירן צוריק קיין ענגלאנד, ווי לאנג זיי זאלן ניט האבן אפגעוואוינט דא אין לאנד.

און דער איינדרוק באזירט זיך אויף פאקטן פון דעפארטאציעס פון בריטישע אימיגראנטן, וואס האבן אפגעוואוינט לאנגע יארן אין לאנד. **אייניקע** פון די דאזיקע פאקטן זיינען געווען פון א סקאנדאליעזן כאראקטער, און זיי האבן געפירט צו פארביטערטע אטאקעס אין דער **בריטישער** פרעסע אויף די קאנאדער אימיגראציע באאמטע און צו ערנסטע רעפרעזענטאציעס מצד דעם בריטישן דאמיניאן מיניסטעריום צו דער קאנאדער רעגירונג.

אזעלכע ערנסטע דעפארטאציע פאלן זיינען, דאכט זיך, פארגעקומען מיט א יאר צוריק, פונקט ווען פרעמיער בענעט איז געווען אין ענגלאנד, און, אויב אונזער זכרון נארט אונז ניט אפ, האט דער פרעמיער, דאכט זיך, דאן געקייבלט קיין קאנאדע מען זאל צוריקהאלטן געוויסע דעפארטאציעס.

מיר פארבלייבן דערפאר נאך אלץ אין דער פינסטער בנוגע דער פראגע, וואו איז דא ערגעץ די מיספארשטענדעניש.

די קוועבעקער וואלן

קומענדיקן מאנטאג וועלן די קוועבעקער וויילער גיין צום שטימקאסטן, צו דערוויילן א נייע לעגיסלאטור, און דער קאמפיין, וואס איז איצט אין פולן ברען, איז איינער פון די היציקסטע אין דער געשיכטע פון קאנאדעס פראנצויזישער פראווינץ.

די פראווינץ קוועבעק איז באהערשט געווארן פון די ליבעראלן, סיי אין פראווינציעלער און סיי אין פעדעראלער פאליטיק, פאר איבער דרייסיק יאר. אפילו אין 1911, ווען די ליבעראלע לאריער רעגירונג איז געשלאגן געווארן איבער'ן גאנצן לאנד, איז קוועבעק געבליבן געטריי צו די ליבעראלן. וואס איז שייך די פראווינציעלע וואלן, איז עס פאר די לעצטע דרייסיק יאר אין יעדע וואלן אין פאראויס געווען זיכער, אז די ליבעראלן וועלן געווינען, און די קאנסערוואטיווע האבן גאר ניט געהאט קיין גרעסערע אמביציעס, ווי האבן כאטש א נישקשה'דיקע אפאזיציע.

אבער די לאגע האט זיך איצט גרינדלאך געענדערט. אין די אלגעמיינע פעדעראלע וואלן לעצטן יאר האט ר. ב. בענעט, איצטיקער פרעמיער, טיף איינגעשניטן זיך אין דער ליבעראלער פעסטונג פון קוועבעק, און אין דער אנומלטדיקער "ביי־עלעקשאן" אין טרי־ריווערס האבן די קאנסערוואטיוון ארויסגעריסן נאך א מאנדאט אין א באצירק, וואס איז ביז איצט געווען א זיכערער ליבעראלער.

ווי מיר האבן ביי אן אנדער געלעגנהייט באמערקט, זעט עס אוים, אז דא ווירקן געוויסע עקאנאמישע אורזאכן, — די אינדוסטריאליזאציע פון דער פראווינץ, וועלכע ווערט דערפאר מער פאראינטערעסירט אין פראטעקציע. עס זיינען דא אויך אלגעמיינע פאליטישע אורזאכן, — די באפעלקערונג, אונטער די הערשנדיקע שווערע עקאנאמישע באדינגונגען, וויל אויספרובירן איר מזל מיט אן אנדער פארטיי.

דער אגרעסיווער פירער פון דער קוועבעקער פראווינציעלער פארטיי, קאמיליען הוד, מעיאר פון מאנטרעאל, איז גוט צוגעגרייט אויסצונוצן די לאגע פאר זיין פארטיי. ער האט א שטארקע, אגרעסיווע מאשין, מיט דער הילף פון וועלכער ער האפט צו געווינען די מאנטאגדיקע וואלן.

די ליבעראלע פארטיי אליין האט שוין מער ניט די זיכערקייט פון זיג, וואס זי האט געהאט פאר די לעצטע צענדליקער יארן. אדרבא, עס איז דא דער איינדרוק, אז זי איז גרייט צו גרויסע פארלוסטן. אין זי וועט זיין זייער צופרידן צו רעטן די ליבעראלע רעגירונג מיט דער קלענסטער מערהייט. אז ניט, וועט זי זיין צופרידן אפילו מיט א חשוב'ער מינדערהייט.

דאס זיינען די אלגעמיינע אויסזיכטן ערב די פראווינציעלע וואלן אין קוועבעק. דער קאמף איז אן אנטשיידענער, און דערפאר אויך זייער א פארביטערטער. — איין פארטיי וויל אונטער אלע אומשטענדן ארויסכאפן די מאכט, און די אנדערע איז אנטשלאסן צו האלטן זיך אן איר ביז דער לעצטער טראנשייע.

די קוועבעקער וויילער וועלן האבן דאס ווארט קומענדיקן מאנטאג.